

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

Nr. 29/30

September / Oktoober ilmub 10—12 korda aastas
Tellimishind aastas 1 kroon

1929.

Sisu: 1) Mida loetakse? 2) Alfred Kurlents: Loterii meetod. (P. Hamburgi arv.) 3) K. A. Hindrey: Minu elukroonika I—II ja Johann Sepp: Minu mälestised. (Credo arv.) 4) LOODUSE KROONINE ROMAAN nr. 2, nr. 5, nr. 6—7—8. (Arvustisi.) 5) Kirjanduse varakambrid. 6) I. Manninen: Soome sugu rahvaste etnograafia. 7) G. Rägo: Matemaatika tööraamat keskkoolidele. (J. Grüntali arv.) 8) Mida töötab 1929. a. romaanivõistlus? 9) I. VI 29.—1. X 29. ilmunud ja trükkis olevaid raamatuid.

Hinnata kaasandena:

- 2 poognat M. Kampmanni „Uuest aabitsast“. (Algkoolidele.)
- 1 poogen K. Bruusi „Inglise keele grammatikast“. (Keskoolidele.)

Mida loetakse?

Kirjandusesõpradele pole huvitusega küsimus: mida loetakse kõige rohkem? Ennem, kus meil raamatute lugemise alal puudus igasugune statistika, oli raske saada sellele küsimusele vastust. Praegu aga annavad avalikkude raamatukogude aruanded sellele vastuse. Seal nõutakse nimelt teateid 10 loetavama eestikeelse raamatu kohta aruandeaasta (s. o. 1. apr. 31. märtsini) jooksul. Allpooltoodud andmed on 65 Tartumaa avaliku raamatukogu kohta. Nendel arvudel on ainult suhteline väärtus ja need näitavad ainult minimaalset lugemisarvu, mis tegelikult on alati suurem, sest paljudes kogudes pole allmainitud teosed tõusnud lugejate arvuga

kümne esimese hulka ja seega on nad jäänud aruannetes arvestamata.

Aruannete järele on kõige loetavam August Jakobsoni „Vaeste-Patuste alev“, terveni 45 kogus 65 hulgast on ta tõusnud kümne loetavama raamatu hulka ja on kokku loetud 836 korda. (Samuti on menu olnud ka sama autori „Tuhkrul hobusel“, seda on loetud 4 kogus kokku 105 korda.) Teisele kohale tuleb A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“, seda on loetud 39 kogus kokku 633 korda. Need kaks teost on kaugel eesrinnas, teised jäävad üle poole taha.

Kolmandale kohale tuleb B. Alveri „Tuule-

armuke“, seda on loetud 20 kogus kokku 302 korda.

| | | | | | | |
|----------|--------------|-------------------------------------|--------------|-----------|----------|------------|
| 4. kohal | M. Mõtslase | „Liblika lend“ | | loetud | 16 kogus | 244 korda. |
| 5. „ | „ | „ | „Minu kodu“ | | 16 „ | 205 „ |
| 6. „ | M. Metsanurk | „Jäljetu haud“ | | 17 „ | 203 „ | „ |
| 7. „ | „ | „ | „Valge pilv“ | | 11 „ | 176 „ |
| 8. „ | R. Roht | „Maa“ | | 12 „ | 176 „ | „ |
| 9. „ | R. Morn | „Andekas parasiit“ | | 12 „ | 150 „ | „ |
| 10. „ | R. Roht | „See, millest avalikult ei räägita“ | | 12 „ | 150 „ | „ |
| 11. „ | M. Metsanurk | „Punane tuul“ | | 7 „ | 146 „ | „ |

Need arvud räägivad selget keelt ja näitavad, et see elevus, mis „Looduse“ esimene romaaniülevõistlus lõi, püsib praegugi. Seda kinnitavad liigselt veel need suured järjekorrad, mis on A. Jakobsoni „Vaeste-Patuste alevi“ lugejatel, (paaris kogus on üle 30 nime lugemisjärjekorda kirjutatud).

LUB'i lugemise kohta puudub kindel statistiline ülevaade, kuna nende kui raamat-ajakirja ja esialgu köitmatult välja antavate raamatute kohta pole tehtud kindlat statistikat.

Järgnegu veel teised kaheksa loetavat raamatut:

Mõningates kogudes, kus juba 1928. aastakäik köidetud ja raamatukogu üldnimestikku sisse kantud, on neist, alludes statistikale, mõningad tõusnud esimese kümne hulka. Revideerimisel saadud suulised andmed aga näitavad, et 1928. a. LUB'i seeriast loetavamad on olnud S. Lagerlöfi „Soosauniku tütar“ (LUB nr. 47) ja J. Haški „Vahva sõdur Švejki seiklused ilmasõjas“. Need teosed ei püsi kunagi kogus ja oodatakse isegi lugemisjärjekorda.

P. H.

Alfred Kurlents: LOTERII MEETOD.

Veste. K. Ü. „Looduse“ kirjastus, Tartus. 159 lk. Hind broš. 3 krooni, kalingurk. 4 krooni.

Kevadpühiks veel sügisesi K./Ü. „Looduse“ romaaniülevõistluse järellaineid. Sedapuhku jury poolt tunnustatud, kuid vormilistel põhjustel kroonimata jäänud Kurlentsi veste. See kirjanduseala on meil pea samuti söödis kui draama, ja teretult on siin iga innukas kultiveerija. Polegi meil seni peale Oskar Lutsu mõne veste sellelaadilise kirjandus vähenõudlikust ajalehe joonealusest jõudnud kaugemale.

Noor autor oma esikteosega annab sel alal häid lootusi: aktuaalne aine ja nõudlik ning hingestatud vormikäsitus. Pealkirigi tundub ajakohane praegusel loteriide ajajärgul, kus kodanikke lubatakse kullaga üles kaaluda, kus üks ajalehekuulutuse trumpab üle teise, kus mõni maaselts oma lubadustega ületab üleriikliku ettevõtte loteriitingimused. Sellesse täis rikkuselubadusi õhku on Kurlents asetanud kehva üliõpilase, kes iga päev heitleb õppimismurede kõrval ka leivamuredega.

Meie uuemas kirjanduses on sageli puudutatud üliõpilaste elu, peamiselt küll värvikandjate oma. Nende maailmisega on vaeva näinud Pert, Mõtslane j. t., kuid ükski neist pole jõudnud anda meile elulist üliõpilastüüpi, pole jõudnud sisse elada tudengi omapärasesse ellu ega hingestada oma paberlikke tüüpe. Kogu meie üliõpilaselust pilti anda ühes teoses oleks raske, sest et meil üliõpilaskond kui tervik puudub ja puudub ka üliõpilase üldtüüp. Tüüpe võiks mainida kolm: värvikandja tekis, seltsimees soniga ning organiseerumata valges mütsis. Viimase tüüpi kõige tema mõtteilma ja eluvaldistega annab meile Kurlents oma vestes Joosua Kohri isikus, kellel väga palju tudengi üldisi jooni.

Joosua Kohr elab „juudi loomaia“ ülemissel korral väikeses katuskambris, kus talle pere-naise pealetükkiv lahkus lubab lahedama olemise kui võimaldaksid muidu tema majanduslikud olud ja Hamini pedagoogiline stipendium. Kohr on rahutu hing, igatseja ja unistaja: filosoferib oma olemasolust ning eesmärgist ja viriseb kaasa väikelinna viriluses ning oma veel virilamates majandusoludes. Ta on see otsiv, kobav ja janunev-kujunev noor hing, nagu enamik noori üliõpilasi. Teda ei rahulda olev, kuid parema taotlemiseks puuduvad kõik võimalused ja eeldused peale ebamääraste igatsuste ja rahulolematuse.

Kohr vaatab arvustavalt nagu ülalt alla kõigile tudengitele, peab ennast peajagu pikemaks teistest — milline tudeng seda ei tee — kuid ega ta ise sellepärast parem ole. „Sellega (tööga) nad tutvusid, uurides vanemate kolleegide töötamisviise. Ja leidsid, et siia sobib keskkooliaegne kuldne reegel: minimaalse õppimisega võimalikult palju eksameid — et hakkaks rutem veerema raha, raha, raha... Kes oli arukam, võttis omaks kõik abinõud, mis viisid ainsale olemasolevale sihile: diplom. Õpiti tundma professorite iseäraldusi ja nõrkusi, võeti arvesse, et tuhandeleheküljelist eksamit võis vahel õiendada ka sajalheküljelise konspektiga ja veel enamgi“ (lk. 25). Lõpuks jõuab ta aga ise sama ironiseeritud tõe äratundmisele, kui tal mõtiskeluga aeg möödunud ning Hamini ähvardab eksamite mittesooritamise pärast stipendiumi ära võtta. Siis sooritab seesama Joosua Kohr ka oma eksamid ülalkirjeldatud meetodi käele.

Kahtleja ja kõhkleja Joosua Kohri majan-

duslikult kitsale eluteele ilmub vilistlane ja endine keskkooliõpetaja, praegune hulgas ja joomar, Kipitai, oma loterii meetodiga. Kohr tutvub temaga kõrtsis ja saab osalt teada vanamehe võidu saladused. See ei anna Kohrile rahu, ka tema tahab võita loteriil miljoni ja saada üle õõ rikkaks. Algab katsetamine ja võidumeetodite uurimine, mis jätkub seda intensiivsemalt, mida rohkem lähivad lootused tuulde. Kipitai asub Kohri vastaskorterisse elama, ja siis töötatakse koos. Ebaõnnestumise korral otsitakse innuga viga. Kipitai leiab selle oma surmavoodil, ja Kohr võidab lõpuks siiski miljoni. Igatseja ja unistaja tudeng on oma sihi saavutanud, mida ta varem oma päevaraamatus väljendas järgmiselt: „Vana tõde, et elu sihiks on nauding, mõnutundmine olemasolust, on tänapäev eriti esile sukeldunud. Ja avaldub suurenevas kisas: raha, raha, raha! Edaspidi kisedan esirinnas kaasa“ (lk. 25).

Sama hüüd on ka kõigil J. Kohri kaasvõitlejail.

Hästi nähtud Kohri tudengikuju juurde selt-sib terve rida tüüpilisi kõrvalkujusid, nagu kaasvõitlejad, korteriperenaine, naerev Lola, kaasüürlised j. t. Kõik need on iseloomustavad ja tarvilikud atribuudid üliõpilase elus. Kurlentsil on kõik need kujud enamvähem õnnestunud ja tõetruult iseloomustatud. On ka rohkesti õnnestunud ja tabavaid lehekülgi, mis iseloomustavad üldist tudengite elu ja toiminguid. Sellistena võiks mainida kõrtsikirjeldust, õist visiiti j. m.

Õnnestunud pea- ja kõrvalkujude lisaks tuleb märkida, et ka kompositsioon ja stiil on korralik. Võtame näiteks algusest hingedepäeva kirjelduse:

Kalmistu vahtraleht lipendas aknal, hing kalmistult tuules halas ja kiljus:

— Siin kord asetses armumäng!

— Siin kord oli mu surisäng!...

Üle kivikuupide, torukoonuste vihises tuul. Sur-nute päralt oli linn hingedepäeva ööl (lk. 8).

Või otse üllatavalt lühikese ja jõulise kõrtsi-kirjelduse:

Kliir-kõlinal pudenesid pudelpoisikesed ja nende haavust lirtsus kollast saabaste all, roomas vaipmaona põrandal.

Tram-tarrah!

röögatas trumm,

ja klaver põgenes tantsusammel heliredeli ülemisele pulgale (lk. 53).

Kokkuvõttes jätab Alfred Kurlentsi esikteos sümpaatse mulje. Ta tundub õnnestunud vestena nii sisult kui vormilt.

P. Hamburg.

„Looming“ nr. 5, 1929.

K. A. Hindrey:

Minu elukroonika I-II.

(K. Ü. „Loodus“, Tartus. 264 ja 192 lk.)

Hind broš. 5 ja 4 krooni.

Kahtlematult on mälestised huvitav liik kirjandust ja vägagi tarvilik ajajärgu igakülgseks mõistmiseks ja tundmaõppimiseks, milleks ajalooline traktaat, olgu see kuitahes täppis ning tõepärane, kunagi ei saa olla sel määral detailidesse tungiv kui just üksiku isikulised mälestised, mis, olles terase tähelepanuga ja küllaldase kujutlusvõimega varustatud autori kirjutatud, just detaile, igapäevaseid pisi-üksikasju valgustades valgustavad kogu ümbruse, kogu ajajärgu, kombed ning elulaadi. Meil see huvitav kirjandusliik on hakanud näitama edu alles viimaseil aastail, alates August Kitzbergi suurepärase „Tuuletallaja“ noorpõlve mälestistega. Hiljem sellele teosele seltsis tähelepanuvamaist Anton Jürgensteini mitmekesine, sisukas mälestiste raamat ja nüüd lisandub sellele K. A. Hindrey kehakas elukroonika.

Kõnsoleva raamatu autor on meil laialt tuttav kui tabava sulega ajalehemees, följetonist, päevakajade kirjutaja. Lisaks sellele „Elukroonika“ kinnitab ka veel autori terast mälu ja väga erku tähelepanuvõimet. Oma elukäiku Hindrey just tänu oma viimati mainitud omadustele on võinud kirjeldada väga detailirikkalt, mis-sugune asjaolu kogu teose kindlasti teeks igavaks, kui seda ei oleks elustamas Hindrey huvipaeluv kujutusviis...

Credo.

„Taluperenaine“ nr. 6, 1929.

Johann Sepp:

Minu mälestised.

(K. Ü. „Loodus“, Tartus. 148 lk. Hind 3 kr.)

Viimasel ajal on üsna rohkesti ilmunud kirjuturule memuaare meie avaliku elu tuntud tegelaste sulest, kuid käesolev raamat ses laadis ometi on uudne. Neid mälestisi ei kirjuta üldtuntud tegelane, kelle avalik elu üksi juba õigustaks meie huvi autori ülestähenduste vastu, vaid siin köidab lugeja huvi mälestiste kirjutaja elu, mis algab Pärnumaa metsade sügavuses, kust siirdub kodulinna kooliõpinguile, siis Moskvasse, kuni „bacillus americanus“ veetleb rahu tu mehe üle ookeani Ameerikasse, kust palju aastaid kestnud seikluste järel uuesti pöördub kodumaale. Teose alul köidavad lugeja huvi autori esivanemait üles kirjutatud pärimused, siis on tähelepanuväärt rida iseloomustavaid nähteid autori kaasaegseist koolioludest, kuni viimaks haarab memuaaride autori kirevate elusündmuste keeris laias maailmas.

Huvitav elu on kirjutanud huvitava raamatu.

Credo.

„Taluperenaine“ nr. 5, 1929.

LOODUSE KROONINE ROMAAN

John Masefield: Sard Harker. Inglise keelest tõlkinud Ants Oras. „Looduse Kroonine Romaan“ nr. 2. 256 lk. Hind 1 kroon.

Eksootika ei huvita kõiki inimesi. Ta on paljudele sedasama, mis karskele inimesele põletatud viin, paneb südame kõrbema ja ajab liivdama. Kuid joovastab siiski. Ma olen neis näinud ikka laime ilmega, kokkulitsutud silmaringiga inimesi, kellele on võõras igasugune romantika, ja kes hellitavad vaid oma vesistunud mõtteilma. Ja kui nad joovastuvad, siis on see küll mingi juhm joobumine, mis ei tee õndsaks, vaid tekitab puritaanlikke peavalusid.

Meie kirjanduses on vähe eksootilisi sugemeid. Kõige enam on seda vahest Fr. Tuglase ja August Gailiti teostes. Nende esteetilised igatsused ei pörka tagasi riigipiiri okastraadilt ega piirivalvuri sinelilt, vaid ulatuvad mõnikord ka üle mandrite ja merede, meile tundmatute inimeste hulka. Aga just Tuglase kaldumine eksootikasse, tema temperamendi troopilisi värve igatsev pool annab ta teostele kummalise, kütkestava võluvuse...

...John Masefield'i „Sard Harker“ on puurimine Lõuna-Ameerika troopiliste maade vaimu ja olemusse. Romaani tegevuskoht on küll täiesti olematu ja mõttekujutuslik, kuid autor tunneb seda põhjalikult just Lõuna-Ameerika kaudu ja selle tõttu ei teki lugedes illusiooni, et loed fantastilist asja. Autor paiskab peategelase kõige metsikuma looduse rüppe, kus iga jalatäie maa peal on varitsemas mõni maastiku surmav kapriis või mürgine elukas.

Edgarpoeiliku usutavusega ja kindlusega maailm Masefield troopika julmalt irvitavat põrgut. Raske on unustada neid lehekülgi, kus autor kirjeldab Sard Harkeri võitlust pimedada kamul kohutavas mädasoos. Ja hiljemini reis üle Sierra, mille puhul on julmuse ja õuduse illusioon antud edasi nii, et ta nõrkade närvidega inimesele tõesti peaks ajama värinad peale. Parem osa raamatust — Harkeri õudsed teekonnad — on meelipainav maal, mis joonistatud bordoopunasega, violetiga, indigosinise ja kalbe valgega.

Ta inimesed vaid tunnevad, näevad, kuulevad. Viis meelt on hästi korras ja lihased, mis terastrossidena pinguli käsivartel eeldavad, et nad on head poksijad. Masefield'i suhtumine ainesse on meeleline, võõras on talle intellekti kuiv ja veretu elamine ning liikumine. Sard Harkeris on veri, ja lihased ning nende täiuslikkus annavad talle jõu, mis pole tavaline kuiv tahtejõud, vaid mingi ürginimesele omane võrratu elupinge, mis ühtegi vereliblet ei lase suikuda ega laiselda.

Masefield'i Sard Harker tuleb oma vaimult meelde Jack London'i tegelasi, kes samuti maailma ja elu vallutavad oma terve elujõuga, hästi arenenud viie meelega. Tark ja selge intellekt on tingitud esimestest omadustest, ja seda kannavad need inimesed ikka. Kuid looduse käsitlises on Masefield teravam kui London, sest talle on mädasoo põrguks, kus igal taimel ja lillel deemonlik hing. Korisev mädasoo on talle julmuse, inetuse ja rõveduse tempel. London aga armub küll loodusesse, kuid rohkem nii kui elumees väikesesse talutüdrukusse, ta armastus pole sel määral kirglik ega hirmus kui Masefield'i oma.

Inimesed on „Sard Harkeris“ tugevad ja nad on üksik. Harker on nii üksik Sierra surnupalaka värvi mägedel, kuid ka nii julge, uhke ja tugev, et ta kaastundmust ei ärata. Ent ometi on see mees romantik, fatalist, kes hädaohtu tormab ühe unenäo pärast. See on lihtne sõlm, kuid annab teosele hea kompositsiooni. Nii tuleb Sard Harkeri rännakutesse sümboolset, näeme märksa kaugemaid perspektiive, saladuslikumaid ja kütkestavamaid. Kui lõpuks Harker näeb täide minevat oma unenäo, siis ei võlu see meid enam nii väga. Lõpp kurjusepreestri Sagrado jõledas templis ei ole enam nii tihe ja mõjuv, nagu seda on rännakud soodes ja mäestikus. Hoopis vähe püütakse südant liigutada efektiga, hirmsate verestseenide lavastusega, mis oleks juba täiesti kõmukirjanduslik.

Unenäo lemmikut me ei õpigi tundma. Saame vaid teada, et ta on olemas ja armastab oma kangelast. Kuid see polegi tähtis; tähtis on vaid Harker, kelle veres õhetab peale jõu ja julguse veel romantiline armastus unenäolis, temale poolfantastilise naise vastu.

Ja mida rääkida Harker'i sotsiaalsest sisetundest, kui ta on üksik, ainult võitluses oma jõust rõõmu tunneb? Tema on küll üllas egoist, tugev indiviid, liha pluss vaim, esimesest teine siiski enam sõltuv.

Masefield'i stiil on Sard Harkeri vääriline. Mehine on ta kõige pealt ning väga tundlik. See mehine tundlikkus pakub toredat proosaluulet, liha, looduse, viie meelega luulet...

...Autor imendub ainesse kui verekaan, ei ole siin koketeerimist ega lipitsemist, vaid aina mehine haaramine ja võtmine.

Kahju, et meil pole Harkereid, vaid palju tahtejõuetuid tüüpe. Peaks ütleva küll Masefield'i kangelase sõnadega: „Välja siit, välja, ankur üles!“ Kuhu? Vähemalt välja andekate parasiitide võluringist.

Ilmar Reiman.

„Eesti Kirjandus“ nr. 8, 1929.

Géza Gárdonyi. Nägematu inimene. „Looduse Kroonine Romaan“ nr. 5. 287 lk. tihedat kirja. Ungari keelest tõlkinud A. Murakin. Hind 1 kroon.

„Nägematu inimene“ on oma sisu poolest uudiseks, sest ta jutustab meile rahvast, kellest võrdlemisi vähe teateid — nimelt hunnidest. Ajaloos on öeldud, et metsik rahvatõug, kes sõi toorest liha ja käis metsloomade karustes nahkades, tuli Aasiast ja heitis oma alla peaaegu terve Euroopa. Selleaegsete ajaloolaste märkused kirjeldavad hunne äärmiselt julma rahvana. Nende kuningat Atillat (tema ajal olid hunnid oma võimu tipul) kutsutakse jumala vitsaks ja Rooma ja Kreeka keisrid ja ka paavst olid sunnitud suurte annetistega ja alandusega otsima armu tema silmis. Aga nagu see rahvas oli lühikesa ajaga ilmunud Euroopasse, nii lagunes ka kiiresti Hunni riik pärast Atilla surma ja kadus näitelavalt kogu hunni rahvas.

Ülalnimetatud romaani rohkete sündmuste sisuks ongi aeg Atilla viimastest valitsemisaastatest kuni ta surmani, kus ta laip maeti Tissa jõe sängi. Matmise ajaks juhiti jõe vool teisale ja pärast lasti uuesti voolata vanasse kohta, nii et kattis Atilla haua.

Romaani sisu me ei kirjelda, tähendame ainult seda, et ta on haruldaselt juhtumusterikas, nii et kohe algusest lõpuni loed teda alaliselt kasvava huviga. Rohkesti leidub kahekõnesid, mis teevad lugemise kergeks, elavaks ja toovad esile elavaid inimesi. Lauseehitus on lihtne, lühike, selle juures küllalt mõjuv ja haruldaselt leidlik on autor kenades võrdlustes ja osav piltide loomises.

Nagu tähendatud, peab romaan peasündmustes kinni ajaloolisest tagapõhjast, kuna ta rikkalik ja võimas luulelend meile suudab teha hunnide linna, nende orjade ja võimumeeste koduse elu küllalt omaseks ja lähedaseks, nii et raamatu lõpetades kogu see kolija rahvas meile kerkib silmade ette. Võimas on autori osavus kirjeldamises, näiteks leidub vaevalt ühtki teist reljeefsemat lahingu kujutust kui see, mis leidub tähendatud raamatus suurest Katalaunumi verepulgast.

Kogu romaanist käib läbi haruldaselt õrn armastusetunnete kirjeldus, mis kreeklasest ori elades hunnide juures tundis hunni võimumehe tütre vastu. Vastuarmastust ori ei leidnud (vahest küll sallivust), sest võimumehe tütar armastas kuningas Atillat, kelle surma puhul ta ka vabatahtlikult oma elu andis. Orja tunded (ori oli ometigi õpetatud mees) on esitatud

küll veidi naiivselt, aga selle juures alati hinge mõjustava erilise jõu ja hellusega.

Tõlge on tehtud alguskeelest hoolega ja hästi.

Igatahes on nimetatud raamat tähelepanuäratavamaid meie tõlkekirjanduseseerias.

„Päevaleht“ nr. 145, 2. VI 1929.

F. M. Dostojevski: Kuritöö ja karistus. Romaan kuues jaos ühes epiloogiga. Vene keelest tõlkinud A. H. Tammsaare. „Looduse Kroonine Romaan“ nr. nr. 6, 7, 8. Kokku 683 lk. Hind 3 krooni.

Vene kirjandus on meist juba kaugenemas, õigemini on muutunud meie suhtumine sesse. Ei maksa kõnelda ses mõttes vene tänapäevasest kirjandusest, mis meil raskesti kättesaadav ja muutunud seega peaaegu mingiks terra incognita'ks, mingiks õige kauge maa kirjanduseks, millega sidemeid õieti vähe — vaid oleme võõrdumas ka juba vene klassilisest kirjandusest. Meie maailmavaade on muutumas, see on teinud tunduvaid murranguid ning sellest on ka tingitud see uudne suhtumine vanasse vene kirjandusse, samasse kirjandusse, mida tuubiti omal ajal koolipingiski. Kunstlikult peale surutud kultuurinähe, elusuhtumine võib varisema hakata esimese tõuke juures ja seda võime märgata enestegi juures praegu üsna selgesti. Vene kirjandusest hakkab hoovama meile vastu hoopis võõras hinge- ja vaimulaad, mida me varemil ajal vahest ei märganudki. Ning on kasvamas uus põlv, kes pole käinud vene koolis, kes ei oska vene keeltki ja sellele on vene kirjanduse mõistmine juba palju enam raskendatud kui meile. On kohandamatu meile vene lai, piiritu ja lodev elulaad oma põhiolemuses ja mõne aastaga on pöördunud meie kirjanduslik orientatsioon ainuüksi läände, mitte enam itta...

...Sellega ärgu olgu öeldud aga, et „Kuritöö ja karistus“ tõlke ilmutamine „Looduse Kroonise Romaani“ seerias oleks ülearune või asjatu. Meie suurim kirjanduse tarvitaja-lugejaskond on koostunud ikka noorusest ja kuna noorsoos praegu vene keele oskus langemas, siis on seega tehtud see teos talle tõlkeski kättesaadavaks. Seda enam, et Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ on kõige venepärasemaid ja sügavamaid vene kirjanduse näiteid.

VI 1929.

LOODUSE KROONINE ROMAAN

Kirjanduse varakambrid.

Ühel Argentiina teadlasel on õnnestunud kindlaks teha tsiviliseeritud maailmas leiduvate raamatute hulka.

Tänu tema kannatlikkudele uurimistele on teada, et maakeral on täpsalt 1038 suuremat avalikku raamatukogu, neist igaihes üle 50 000 köite, mis üldiselt teeb 181 000 000 köidet. Need kirjanduslikud varad on jagatud järgmiselt: Euroopas leidub 669 raamatukogu 119 000 000 köitega; Põhja-Ameerikas 314 raamatukogu 54 110 000 köitega; Kesk- ja Lõuna-Ameerikas 22 raamatukogu 2 300 000 köitega; Aasias 23 raamatukogu 3 900 000 köitega; Austraalias 7 raamatukogu 1 100 000 köitega ja Aafrikas 3 raamatukogu 200 000 köitega.

Euroopas on raamatud jaotatud järgmiselt:

Saksamaal 160 raamatukogu ja 29 500 000 köidet; Prantsusmaal 111 raamatukogu ja 19 800 000 köidet; Inglismaal 101 raamatukogu ja 17 000 000 köidet; Itaalias 85 raamatukogu ja 13 300 000 köidet; Austrias 32 raamatukogu ja 5 200 000 köidet; Šveitsis 26 raamatukogu ja 3 700 000 köidet; Belgias 19 raamatukogu ja 3 000 000 köidet; Hollandis 18 raamatukogu ja 3 200 000 köidet; Poolas 14 raamatukogu ja 2 800 000 köidet; Hispaanias 14 raamatukogu ja 2 500 000 köidet.

Nagu näha, on Saksamaa esimesel kohal tähtsate raamatukogude ja neis sisalduvate köidete arvult. Samuti kirjustatakse Saksamaal enam raamatuid kui kuski mujal.

1923. a. on Saksamaal ilmunud esikteoste arv tõusnud 20 250-ni; aastal 1925 — 24 276-ni. Korduvate trükkide arv on küündinud 1923. a. 5 833-ni, 1924. a. 5 879-ni ja 1925. a. 7 319-ni. „Bibliothèque de France'i“ andmete järele on Prantsusmaal 1924. a. ilmunud ainult 9 403 raamatut, kuna Inglismaa on kirjastanud 12 706 teost ja Itaalia 6 093.

Pole kahtlust, et Saksamaa on raamatute kirjastamises ees teistest Euroopa maadest.

Raamatukogudest on Pariisi „Bibliothèque Nationale'i“ kohta lähemaid andmeid, mille järgi selle raamatukogu lugemisruumi on külastanud läinud aasta jooksul 196 570 lugejat, kellele on laenatud 434 138 köidet, nendest ümmargustes arvudes 100 000 prantsuse ajaloo käsiraamatut, 60 000 filosoofilist ja 30 000 kriitilist teost.

„L'Ami du Peuple“, milles on toodud see statistika, lisab veel juurde huvitava väikese tabeli. Teatavasti on ju suurimaiks raama-

tute lugejaks üliõpilased. Üksikute maade kultuuri kohta järeldusi tehes on võib-olla tähtis silmas pidada, et iga 100 üliõpilase kohta on naisüliõpilasi Inglismaal 62; Ühendriiges 59; Iirimaa 49; Venemaal 45; Eestis 38; Uuel Meremaal 37; Lätis 36; Soomes 35; Poolas 32; Kaanadas 29; Mehhikos 25; Prantsusmaal 24; Itaalias 21; Saksamaal aga kõigest 9.

Muidugi tuleb siinjuures arvesse võtta, et anglo-saksi maades üliõpilasteks „par excellence“ on filoloogid, matemaatikud, loodusteadlased ja arstid, kuna õigusteadlasi kunagi üliõpilasteks ei peeta.

Dr. I. Manninen.

SOOME SUGU RAHVASTE ETNOGRAAFIA.

K. Ü. „Looduse“ kirjastus. 334 lk.

Hind br. 12 krooni, kalingurköites 13 krooni. Kaasas ka art, millel üles märgitud soome-ugri rahvaste asukohad.

Selle töö eesmärgi kohta lausub autor, et on tahetud piirduda eeskätt soome sugu rahvaste ainelise kultuuriga, kuid kirjeldada seda laiemalt ja üksikasjalisemalt kui seni selletaolistes üldkirjeldustes meie hõimrahvaste kohta. Raamatu aluseks on autori Tartu ülikoolis peetud loengud, mis pärast enam-vähem täiendatud. Ei ole lepitud ainult oleviku kirjeldamisega, vaid on ka võetud arvesse hõimrahvaste minevikust huvitavamaid etnograafilisi jooni...

...Oma suures töös on dr. I. Manninen vaatlusele võtnud järgmised hõimrahvad: soomlased, karjalased, vepslased, vadjalased ja isurlased, eestlased, liivlased, mordvalased, tšeremissid, votjakid, sürjänid, laplased, obi-ugri rahvad ja ungarlased. Nagu sellest loendamisest näha, võtab nimetatud kirjatöö oma alla küllalt laia ala, mis nii kokkuvõetult on uudiseks meie kirjaturul ja väärtuslik laialdase huvi äratamiseks.

Iga hõimrahva kohta käiva kirjutise juurde on lisatud allikad, mida autor on kasutanud.

Eestlaste kohta käiv kirjutis (peamiselt samuti ka teistest hõimrahvastest) jaguneb järgmiselt: rahva arv, lühike ajalugu, rahvarie ja ehted, elamud, töö ja tööriistad, söök ja jook, liiklemisabinõud, käsitöö (selle alla käivad kudemistööd ja nõndanimetatud puukunst).

Kirjutised on rohkete piltidega varustatud, mille juures ohtrasti on ka tarvitatud muuseumide tagavarasid.

Kokkuvõttes võib öelda, et raamat „Soome sugu rahvad“ on tähtis ja silmapaistev teos meie kirjanduseturul ja loota on, et ta raamatukogude kaudu leiab rohke lugejatehulga.

„Päevaleht“ nr. 132, 1929.

Gerhard Rägo: MATEMAATIKA TÖÖRAAMAT keskkoolidele.

| | | |
|--|---------|---------------------|
| I klassi kursus (Algebra). | 145 lk. | Hind 2 krooni. |
| II " " " " | 95 " " | 1,40 " " |
| III " " " " | 130 " " | 1,90 " " |
| IV ja V klassi kursus ilmub 1929. a. lõpul ja 1930. a. alul. | | (ilmus 20. IX 29.). |

Väljavõte „Kasvatases“ nr. 6 (1929. a.) avaldatud koolinõunik J. Grünfali arvustisest:

Raamatud sisaldavad harjutisi keskkooli I ja II kl. käsiteldavate algebraliste palade omandamiseks. I osas leidub 591 tekstiga ülesannet ja 60 tekstita, II osas vastavalt 404 ja 77. Kuid tähelepanu ja tööd nõudvate probleemide hulk, mis peitub neis ülesandeis, on palju suurem. Probleemide arv ühenduses tekstiga ülesannetega on I osas 1330, II osas — 1000 ja ühenduses tekstita ülesannetega — I osas 940, II osas 870. Üldse kahes raamatus 4000 probleemi. Tarvitada olevate 70 + 70 klassitöötunni kohta on see hulk harjutisi täiesti küllaldane: ainult väga kiiresti töötavad virgad õpilased võivad saada jagu sellest materjalist. Teda on I kl. jaoks vähem kui II kl. jaoks, kuid selle eest on II kl. töö keerulisem, ja aegaviitvam, kuigi õpilased on juba rohkem vilunud.

Kui pakutud harjutusmaterjali tuleb pidada hulgalt küllaldaseks, siis tuleb teda pidada sisult väga heaks. Raamatute idee on järkjärgult suurendades probleemide raskust, hoidudes liig-keerulisusest, sisuta sümbolist ja mehaanilisest oskuste omandamisest, saavutada matemaatilise sümbolika täiuslikku valitsemist, suurt tehnilist osavust tema tarvitamises ja konkreetsete arvudega arutamises, harjutada selget mõtlemist ja selget mõtete avaldamist ning harrastada kriitikat ja eneskriitikat.

Selle väite põhjenduseks lubatagu peatuda lähemalt raamatute sisul.

Raamatute sisu on jaotatud 11-ks peatükiks:

| | | |
|---|-----------|---------|
| I Algebralise sümbolika alged | I osa lk. | 1— 39 |
| II Esimese astme võrrand | „ „ | 40— 49 |
| III Arvutamise põhiseadused | „ „ | 50— 74 |
| IV Graafilisi kujutisi | „ „ | 75— 87 |
| V Positiivsed ja negatiivsed arvud | „ „ | 88—113 |
| VI Võrdeline ja pöördvõrdeline olenevus | „ „ | 114—126 |
| VII Lineaarne olenevus | „ „ | 127—145 |
| VIII Polünoomid | II osa „ | 1— 27 |
| IX Murrud | „ „ | 28— 47 |
| X Lineaarsed võrrandid | „ „ | 48— 65 |
| XI Ruutolenevus | „ „ | 66— 95 |

Peatükid on jaotatud osadeks, mis nimetatakse „harjutisteks“; neid on raamatuis 46 I — XLVI. Nende üksikasjalikku sisu vt. lisas. Nii leidub siis raamatuis palju aritmeetilisi palasid ja terve „elementaarne“ algebra tolles tähenduses, milles see tüme termin esineb Ameerika Ühendriikide Highschool'i kavades (peale Elementary on neil veel Intermediate ja Advanced Algebra).

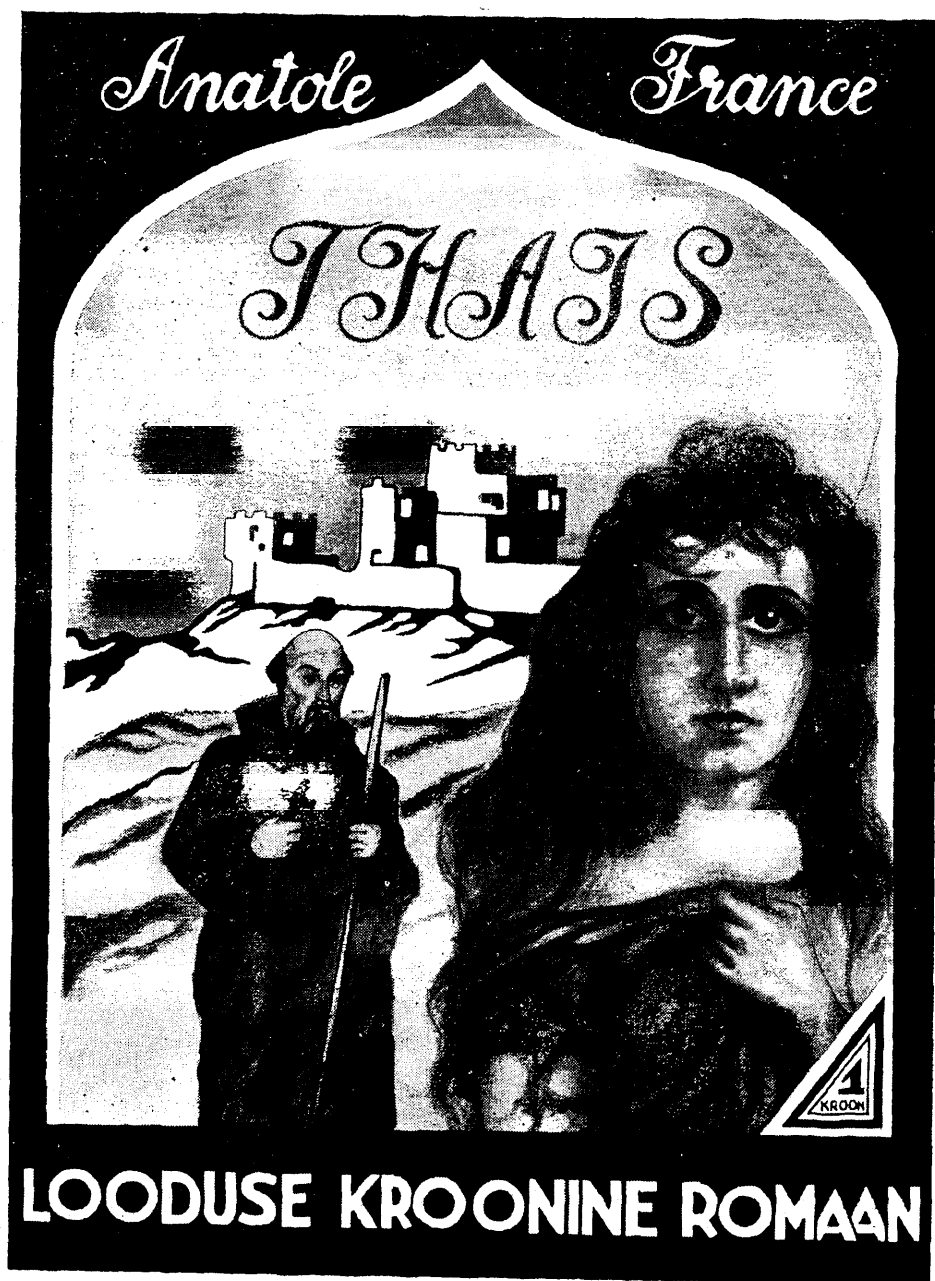
Tähelepanu pühendamine ka aritmeetikale gümnaasiumi kursuses on väga tervitatav ja rõõmustavaks uudiseks: meil on põhjust olla mures selle matemaatikaosa pärast.

Peatükkide järjekorda vaadates tekib mulje, et siin on tegemist juhusliku, orgaanilise sidemeta materjali paigutamisega. See mulje aga kaob jäljetult lähemal tutvumisel raamatutega. Alguses leiame sissejuhatuse (ja väga põhjaliku) matemaatilisse tähelisse sümbolikkasse, siis tutvume võrrandiga ja õpime teda lahendamata. Olles rikastunud nende kahe võimsa uurimisabinõuga, pöördume tagasi konkreetsete arvude valda ja täiendame oma teadmeid, kindlustame oskust arutamises, süveneme juba tuntud arvude valda, uurides arutamise põhiseadusi. Siis õpime raamatu najal tundma uue uurimisabinõu — graafilised kujutised. Nõnda varustatud asume arvuvalla laiendamisele negatiivsete arvudega ja kaugemale selles suunas I aastal ei lähegi: ülejäänud aeg (vahest 3 viimast kuud) pühendame suurustevaheliste sidemete uurimisele, avastades võrdelist, pöördvõrdelist, lineaarset olenevust.

Järgmisel, teisel aastal asume uue arvu ja võrrandite valla laiendamisele polünoomidega, murdudega ja võrrand-süsteemidega. Pärast seda oleme küllalt varustatud selleks, et õppida tundma üht uut suuruste- ja arvudevahelist sidet ruutolenevuse näol ja lõpetame kaheaastase töö suure saavutisega — arvuvalla laiendamisega ruutirratsionaalarvudega. Niisugust tööd võimaldab arvustatav raamat oma kahe ilmunud osaga, tema pideva, leheküljelt leheküljele tarvitamisega. Muidugi pakub ta võimalusi korraldada tööd mõne teise plaani järgi.

Nüüd tahaksin peatuda üksikasjalikumalt raamatu sisul. Täht — arvu tähenduses ilmub alguses sõna (nimelt — suuruse nimetuse) lühendusena, mõõdu sümbolina, siis induktsiooni resultaadina — hulga arvude esindajana ja viimaks üldiselt arvuna. Nii siis järkjärguline hästi läbi mõeldud ja läbi viidud tõus abstraherimises. Alguses esineb äärmiselt peaaegu käegakatsutatav konkreetus. Esimesed paljud „abstraktsed“ harjutised esinevad alles 37. leheküljel, ja needki on konkreetset — valuuta arvatamised algebraliste avaldiste näol. Matemaatilist sümbolikat esitatakse alguses lihtsalt kiirkirjaliku võttena. Kõik aeg kaudsel teel leiab rõhutamist mõte, et matemaatiline sümbolika ei ole omaette eesmärk, vaid ainult mõttetöö kokkuhoiuabinõu.

(Järg 10. leheküljel.)



Kujuka pildi Anatole France'i kiriku- ja usuvastasuse laadist ja selle seestmistest põhjustest annab *Thais*, kus autori ülimat erapooletust ja viimaseid konsekvantse taotlev vaimulaad kohtlase lugeja võib meeleheitele viia, raffineeritumale lugejale pakkudes võrratuid vaimlisi naudinguid. Hoolimata kiriku- ja usuvastasusest jääb Anatole France alati usklike sõbraks. Mäherduse liigutava pildi joonistab ta usurüppe pöördunud *Thais*'ist! Millises ülevas valgustuses kujutab ta „munkade isa“, püha Antooniust! Igatahes jäävad usklike kujud nii *Thais*'is kui ka teistes usuküsimusi käsitlevais Anatole France'i teostes kaugelt püsivamalt meelde kui ateistide omad.

Mida tõotab K. Ü. „Looduse“ 1929. a. romaanivõistlus?

Tänavusele — kolmandale — K. Ü. „Looduse“ romaanivõistlusele saadetud teoste arve ei küüni läinudaastase ligidalegi — 51 romaani asemel 21!

Mis on selle põhjuseks! Kas huvi langus võistluse vastu üldse või jury liikmete jahe suhtumine läinud aasta võistlusele saadetud teostesse? Või on siin olulisemaks põhjuseks võistluste tingimuste kuri punkt (p. 5.), mis kategooriliselt lausub, et läbivaatamisele tulevad ainult kirjutusmasinal selgesti kirjutatud käsikirjad.

Nagu teada, pole selle punkti asetamine võistlusetingimustesse tehtud sugugi huisapäisa: kirjastus on siin arvestanud ainult kõige elementaarsemad tervishoiunõudeid, sest peale seda kui läinud aastal läbi loeti 51 käsikirja, millest mõni sisaldas üle 1 000 000 varesejala, kaotas jury täies koosseisus igasuguse isu kirjanduse lugemiseks.

Tänavusedki 21 romaani annavad kogusummas üle 11 000 000 tähe, kuid seekord on need juba loetavad masinkirja tähed.

Võistlusele tulevad järgmised käsikirjad:

1) Viivian Vaher „Stella Tähele“ 219 tuhat tähte; 2) Homo sapiens „Kui naised tegutsuvad“ 191 t. tähte; 3) Hayvard Francis „Mineviku jahil“ 342 t. tähte; 4) Juhan Aaspere „Needmine“ 350 t. tähte; 5) Viator „Leinapalu“ 536 t. tähte; 6) Mailane „Madis Järv“ 1033 t. tähte; 7) Meedium „Võidumees Lembit“ 1750 t. tähte; 8) Ramses „Püha härg“ 378 t. tähte; 9) „Tuuleri lapsed“ 394 t. tähte;

10) Metstorm „Hull külatüdruk“ 379 t. tähte; 11) Aino Mets „Metsavahi tütar“ 198 t. tähte; 12) Ebba Irving „Niitemäe Nigrítsad“ 693 t. tähte; 13) Vilgas „Sõda ja armastus“ 590 t. tähte; 14) A. Põllusild „Sädemed kustudes“ 487 t. tähte; 15) Café Rotonde „Erak“ 409 t. tähte; 16) Heino „Metsa Poem“ 370 t. tähte; 17) „Kes on?“ „Taevalik rendez-vous“ 348 t. tähte; 18) Naatan „Naisteküti seiklused“ 319 t. tähte; 19) Jüri Rander „Metsmees“ 391 t. tähte; 20) Arrigo Beyle milanese scrisse amo visse „Puhastustuli“ 814 t. tähte; 21) Macbeth „Rahu! Leiba! Maad!“ 1122 t. tähte.

Kuigi tänavuaastased romaanid varju jäävad läinudaastaste ees arvult, siis ületavad nad mulluste romaanide tasapinna väärtuselt — vähemalt esialgsete muljete järele, ja kuigi kõik romaanid ei saa arvesse tulla auhindamisel (kas kulunud aine tõttu või mõnel muul põhjusel), kannataksid trükkimusta vähemalt 12 neist välja.

Romaanide aimestik on enamikus pärit külaelust. On aga ka uudseid aineid — näit. hõimuküsimus („Metsmees“), korporantide elu väga huvitavas valguses („Puhastustuli“) jne. Otsustades pealkirjade järele huvitab paljusid autoreid nähtavasti naisteküsimus („Kui naised tegutsuvad“, „Hull külatüdruk“, „Naisteküti seiklused“, „Stella Tähele“, „Metsavahi tütar“).

Mullustest romaanidest on uuesti tekkinud vaatepiirile 4, neist üks koguni sama märgusõna ja pealkirja all.

Estonia kontsertsaalis, Tallinnas

Neljapäeval, 3. oktoobril, k. 8 õhtul

Kirjanduseõhtu

K. Ü. „Looduse“ 1929. a.

romaanivõistluse tulemuste avaldamine

K A V A :

- | I | II |
|---|---|
| 1) Leinaood <i>Fr. Liszt.</i> Kannab ette oreilil P. Laja. | 1) Katkendeid võistlusromaanidest. |
| 2) Ed. Wilde: „Kas halveneb kirjanduslik maitse“. (Kõne) | 2) J. Roos: „Looduse“ kirjandusevõistluse olemus ja tulemus. (Kõne.) 1929. a. võistluse tulemused, ümbrikude avamine. LRV väljakuulutamise 1931. aastaks. |
| 3) Katkendeid võistlusromaanidest. | |
| 4) a) Mimi aaria ooperist „La Bohème“ <i>G. Puccini.</i> | 3) Prelüüd <i>C. Saint-Saëns.</i> Orelil P. Laja. |
| b) Romanss <i>A. Catalani.</i> Ida Aaw-Loo (sopr.) | |

Piletite hinnad: 150—50 sendini. Õpilastele 30 senti.

Piletite eelmüük „Estonia“ kassas alates 28. septembrist.

(Algus 7. leheküljel.)

Võrrandite, selle algebra olu ja tuuma juurde asub raamat varakult. Väga hea ja mitmekesine on võrrandite kogu. Neid leidub tekstita lahendamiseks I osas — 222 ja II — 210; peale selle tülikas määramiseks, igatahes palju suurem hulk tekstiga ülesandeid. Kõik võrrandid on väga lihtsad, seega loomulikud, elulised. Võrrandite lahendamine põhineb tervel mõistusel ja arvutamise seadusil; erilised kunstlikud võtted ja võrrandite lahendamist juhtivad erilised seadused ilmuvad nagu iseenesest.

Funktsiooni mõiste rajamine algab I osa esimestel lehekülgedel, olgu et sõna „funktsioon“ (lineaarne) esineb alles lk. 130. Võib öelda, et terve raamat hellitab, hoiab ja kasvatab funktsioonides mõtlemist nõnda, nagu seda nõuab Ühendriikide National Committee on Mathematical Requirements: „the fonction concept should serve as a unifying element running throughout the instruction in the mathematics of the secondary school“ (The Reorganisation of Math. in Sec. Education. A Report by the National Committee on Math. Requir. I 1927 lk. 3 ja pikemalt lk. 92—106; raamat, mille I trükk ilmus 1923. a. 25000 eksemplaris ja kevadeks 1926 oli otsas).

Leides raamatus aukohal (aga mitte pealkirjades) funktsiooni mõiste, leiame seal samuti hoolsasti läbi töötatud graafilise kujutamise, sest „iga graafik on kõige pealt funktsionaalse suhtumise väljendus“ (sama Report lk. 98). Graafilisele kujutamisele on raamatus pühendatud eripeatükk (IV) 25 ülesande ehk 90 üksikprobleemiga. Peale selle esinevad graafilised kujutised ka mujal raamatus igal sammul, nõnda et ei või neid ainult „minna läbi“ juhuliku palana, vaid terve graafiline meetod peab osutama üheks jõuliseks tööviisiks. Sealjuures raamat pakub kõiki sääraselt valmis kujul ja süsteematiliselt, et õpetajal jääb küllalt aega rakendada oma jõud ja kogemused õpilaste juhtimisele graafikute lihtsale, kokkuhoidlikule ja kiirele valmistamisele, sest vastasel korral kaotab terve võtte oma mõtte.

Palju värskest, selgust, järjekindlust ja lihtsust leidub raamatus sihitud suuruste käsitlemises. Eksib vist 1928. a. „Kasvatuse“ nr. 10 ilmunud arvustise autor P. K., kui nimetab „suheteliste arvude“ (see termin ei esinegi raamatus) korrutamise definitsiooni vananenuks ja murdude puhul kõlbmatuks, ning korrutamise seletust „üllatavalt keeruliseks“. Sellele eksitusele viib P. K. andumus „selgele ja otsesele eeskirjale“ (mach so, 's kommt heraus! öeldi vanasti). Arvustatav raamat aga pelgab igasugust matemaatilist eeskirja ja tunnustab ainult leitud seadust — sellega, muu seas, ongi õigustatud raamatu nimetamine t ö ö r a a m a t u k s. Julgen arvata, et raamatu poolt pakutud korrutamise seletus on kõige õnnelikum meetodilises kirjanuses tuntuist.

Arvutamise põhiseadused leiavad põhjalikku käsitlemist ja ei jää seejuures „splendid isolation'isse“, vaid leiavad korduvalt osavat rakendust, õigustades nii oma olemasolu ja lihtsustades mõndagi tööd. Tavalised „tehted sulgudega“ näit. ei moodusta omaette pala, vaid leiavad lihtsat ja selget käsitlemist arvutamise põhiseaduste abil. Samane on lugu kuulsa teguriteks lahutamise, ja ka võrrandite lahendamisel on nad kasulikud samuti kui mitmesuguste arvutamise ja kontrollimise võtetel. Arvutamise põhiseaduste permanents tuuakse esile juba I arvuvalla laiendamisel (XIX—17; XX—17; XXI—9, 10, 11).

Peatükis lineaarsest olenevusest (VII) esineb ka aritmeetiline progressioon, seega esimest korda I kl. kursuse osana ja osutub, orgaaniliselt seotuna lineaarse olenevusega, kohaseks ja õpilastele täiesti jõupäraseks. Aritm. rea kordamise võimalus on pakutud II osa lõpus (lk. 86).

Tehete objektina mitmeliikmelistest avaldistest käsitellakse raamatus ainult polünoome kõige lihtsamal kujul. Arvan, et selles võib näha ainult julget ja tervitatavat uudust. Peatükid murdudest ja võrrandsüsteemidest (IX ja X) pakuvad kõike, mis sel alal tarvilik. Võrrandsüsteemid ei ole liigitatud tavaliselt lahendamiseviiside järgi, selle valik ja juhtimine jääb õpetaja hooleks. Mõte kahe võrrandi ühislahendi võimalusest rajatakse juba I osas. Aärmiselt huvitav ja väärtuslik on peatükk ruutolenevusest; meisterlikult tehakse siin üks samm arvuvalla raskele ja tähtsal laiendamisel.

Fusiooni eest algebra ja geomeetria vahel on hästi hoolitsetud. Geomeetria ainega leidub

I osas 591-st tekstiga ülesandest 124, s. o. 21%
II „ 404-st „ „ 101, s. o. 25%.

See hulk geomeetria ülesandeid on valitud nõnda, et võimaldub algkoolist kaasa toodud teadmete ühtlustamine, alalhoidmine ja süvendamine nii, et ei tuleks hiljem geom. tundides kõik õppida uuesti. Nii leiame juba I osa alguses ja kaugemal pinna ja ruumala mõõtmisi. Sellekohased valemid on ju algkoolis antud, kahju on (nagu see tavaliselt sünnib) jätta need teadmed soiku, selle asemel et neid süvendada ja tarvitamiseks valmis hoida. Kuivõrt elav on raamatu side geomeetria, näitab asjaolu, et ilma geomeetria aineteta oma ülesandeid

I osas 28-st „harjutisest“ ainult 8
ja II „ 18-st „ „ 8.

Nõnda teenib algebra geomeetria. Aga ka viimane ei jää esimesele võlgu: sagedasti nõutakse abstraktsete arvuliste sidemete selgitamist ruumkujutiste ja geomeetria tõsiasiade abil. Selles veendumiseks vaadatagu ainult, kui hoolsasti raamatus on välja töötatud graafiline meetod ja kui sagedasti teda rakendatakse.

(Järg „Kirj. Uudistes“ nr. 31.)

1. VI 29. — 1. X 29. on ilmunud:

EESTI BIOGRAAFILINE LEKSIKON IV

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi väljaanne.

Lk. 465—643 ja I—XIX.

Hind broš. 7 krooni.

Oma iseloomult on meie biograafiline leksikon, nagu teisedki samatüübilised välismaail, mõeldud teaduslik-ajaloolise käsiraamatuna, milles aset leiavad kõigi nende isikute elulood ja hinnangud, kes Eesti maa ja rahva ajaloos, tema poliitilises ja kultuurilises arenemiskäigus on etendanud enam-vähem silmapaistvat osa, alates neist aegadest, mil eestlased astuvad esimest korda ajalukku, s. o. XIII sajandi algusest ja lõpetades olevikuga.

Kuid iga isik ja ta tegevus on igakülgsest mõistetav ainult vastaval ajaloolisel tagaseinal. See moment omandab eriti tähtsuse Eesti-ajaloos, kus see tagasein seni pole leidnud erapooletut teaduslikku käsitlust. Sellepärast on isiku elu-loomu-kirjelduse kõrval ja sellega vahetus ühenduses antud ka tihendatud kujutus ajajärgust, mil antud isik elas ja teotses.

IV vihuga on Eesti Biograafiline Leksikon tervikuna ilmunud. Varemilmunud vihud (I, II ja III) on müügil brošeeritult hinnaga à 5 kr. 50 s.

Lähemal ajal jõuab müügile Eesti Biograafiline Leksikon (I—IV vihk koos) kalingurkõites, hind 25 krooni.

AJALOOLINE AJAKIRI

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi väljaanne.

Nr. 1. — 1929. Hind 70 senti.

Sisu: O. Liiv: Iseloomustisi Tallinna-Soome vahelisele kaubandusele peamiselt XVII sajandi lõpul ja Eesti koloniidest Soomes I. J. Köpp: Andmeid viimastest suurest katkust Lõuna-Eestis aastal 1710—1711. R. Kenkman: Märkmeid arhivaalide näituste kohta. H. Sepp: Uus teos asustamisajaloo alal. Rich. Kleis: Kavatsusi eestikeelse ajalookirjanduse soetamiseks. Varia.

Nr. 2. — 1929. Hind 70 senti.

Sisu: O. Liiv: Iseloomustisi Tallinna-Soome vahelisele kaubandusele peamiselt XVII sajandi lõpul ja Eesti koloniidest Soomes. II (Lõpp). H. Sepp: Talupoegade kaitse Rootsi aja lõpul, eriti Liivimaal I. O. Freymuth: Uus teos Eestimaa kodakirikute kohta. H. Ottenson: Akadeemilise Ajaloo-Seltsi tegevus a. 1928—1929. A. R. Cederberg: Mõningaid jooni Ludvig v. Pastori elust ja ajalooteaduslikust toodangust. Heinrich Laakmann: Vadjalaste asustusest Liivimaal. Hans Kruus: Huvitav kild vennastekoguduse ajaloole. Varia.

Nr. 3. — ilmub oktoobrikuul.

Joh. Käis

LOODUSEÕPETUS ALGKOOLIS

III

Juhatusi bioloogilisteks vaatlusteks
taimede elust.

Esimene vihk 48 lk. Hind 60 senti.

Võru Õpetajateseminari väljaanne.

PEALADU: K.-Ü. „Loodus“.

Prof. J. Wagner

ZOOLOOGIA ÕPPERAAMAT

Tõlkinud H. Männik ja H. Vaga

II osa: Selgrootised loomad. 3. trükk.

167 lk. Hind 2 krooni.

Kogerman-Männik-Mahlstein

LOODUSEÕPETUS

V õppeaasta 4. trükk.

232 lk. Hind 1 kr. 95 s.

VI õppeaasta 4. trükk.

206 lk. Hind 2 krooni

Eduard Wilde

KOGUTUD TEOSED

XXIV anne

PROHVET MALTSVET Esimene osa.

263 lk. Hind broš. 3 kr. 60 s.,

ilukõites 4 kr. 60 s.

XXV anne

PROHVET MALTSVET Teine osa.

236 lk. Hind broš. 3 kr. 20 s.,

ilukõites 4 kr. 20 s.

XXVI anne

PROHVET MALTSVET Kolmas osa.

240 lk. Hind broš. 3 kr. 20 s.,

ilukõites 4 kr. 20 s.

V. J. Sõtsjanko

PUUVILJA- JA MARJAVEINI VALMISTAMISE ÕPETUS

Praktiline käsiraamat puuvilja- ja marjaveini valmistamiseks väiketööstusele ja koduseks otstarbeks. 2. trükk. 44 joonisega tekstis.

84 lk. Hind 1 kr. 80 s.

R. Rägo

KODANIKUÕPETUS algkoolile.

6. trükk. Piltidega. 116 lk. Hind 1 kr. 40 s.

J. Adamson

Tartu poegl. reaalgümnaasiumi juhataja
Ajaloo ja kodanikuteaduse õpetaja

JUTUSTUSI KODUMAA AJALOOST

Algkooli IV õppeaastale

136 lk. Hind broš. 1 kroon, köit. 1 kr. 25 s.

J. Adamsoni „Jutustusi kodumaa ajaloo“ on kirjutatud vastavalt uutele algkooli õppekavadele ja koostatud autorile omase asjalikkusega. Raamatus leidub rida ajaloolise sisuga huvitavaid novelle. Novellistikult on käsitletud näit. eelajalooline ja muistne Eesti iseseisvuse aeg, kusjuures igale tähtsamale teemale on autor leidnud vastava pildi, illustratsiooni, mis kujutavad tegevust, näit. „Jahil“, „Võitlus“, „Vaiküla ehitamas“ jne. Rikkalikult on illustreeritud ka õpperaamatu teised osad.

Autor on silmas pidanud ka kodukoha põhimõtet, mis eriti tähtis algkooli IV õppeaasta seisukohalt. Seepärast on töö trükitud kahe kirjaga. Peenkirjaga osad on toodud kodukoha huvides.

J. Adamsoni õpperaamatu lehekülgede arv on 136, kuid illustratsioonid ja peenkirjaga osad maha arvatud, jääb teksti järele ainult 80 lk., mis vastab algkooli nõuetele.

Lähemaid seletusi nii ajaloo õpetamise kui ka oma õpperaamatu kasutamise kohta annab autor „Mefoodilistes märkustes“, mis asetsevad raamatu lõpul.

J. Adamson

EESTI AJALUGU

ühenduses üldajalooga.

Algkooli V õppeaasta.

(Ilmub septembrikuu lõpul.)

J. Adamsoni „Eesti ajalugu ühenduses üldajalooga“ tahab olla huvitavamaid töid meie koolikirjanduse alal. Töö on kirjutatud samasuguse ladususe ja asjalikkusega kui autori „Jutustusi kodumaa ajaloo“.

Eriti huvitavad on üldajalugu käsitlevad osad, näit. „Kreeklaste usust“, „Olümpia pidud“, „Rahvakoosolek Ateenas“ jne. Töö on hästi illustreeritud, mis aitab tunduvalt kaasa aine vaatlustamiseks ja huvi äratamiseks õpilasis ajaloo vastu.

Raamat on koostatud vastavalt uutele algkooli ajaloo õppekavadele ja vastab nii sisult kui ka vormilt täiesti meie algkooli V õppeaasta nõuetele.

J. Adamson

EESTI AJALUGU

algkoolidele.

Neljas trükk.

192 lk. Hind köites 1 kr. 60 s.

J. Adamsoni „Eesti ajalugu“, mis ilmus läinud õppeaastal 4. trükis, on aastate jooksul laladuse poolehoidu osaliseks saanud. See raamat jääb veel mõneks ajaks vajalikuks abinõuks kodumaa ajaloo õpetamisel, eriti 5-klassilistes algkoolides (ka 6-klassiliste algkoolide vanemates klassides). Saadaval veel piiratud arvul.

Jack London

POKSIJA TOM KING

Inglise keelest tõlkinud Linda Luiga.

LUB nr. 87.

Hind 25 senti.

Jack London on tuntuim nimi tänapäevases rahvusvahelises lugejaskonnas ja eriti just laiemas. Ta teosed on levinud kõigis maades. Tõsi küll, ta suudab pakkuda vähe liiasti hellitatud ja peenenenud maitsele, ta teosed jäävad kohati oma käsituslaadi poolest tooreks, kuid haarab ometi see gigantne jõurikkus, mis neis peitub. Jack Londoni suurim voores on lihtsus. Ta käsitleb elu, nagu ta on seda näinud, ilustamata ja võltsimata. Ta kare-realistlik käsituslaad ei hooli stiilipeensustest ja vormipuhtusest, vaid ta võidab ikka oma kiiruse ja tõepärasusega. Seda kiirust tundub nii ohtral määral ka meie lugejale isegi ta eksootilisel-ainelistes teostes. London ei vali ainet, millest kirjutada. Elu on kõik üheväärne ja üheväärselt see on kohane omas mitmekülguses kirjanduslikuks kasutamiseks. Seepärast on Londoni aineala ääretu lai ja mitmekesine. See mahutab endasse isegi spordi.

Käesoleva LUB'i numbriga paremaid jutustusi ongi „Poksija Tom King“ spordiaineline. See näib kohati otse poksimatši kirjeldusena, mille taga aga peitub suur psühholoogiliselt valgustatud tragöödia. Ja see tragöödia sõltub peamiselt sellest, et Tom King on sportlasena elukutseline, ta teenib poksiga oma igapäevast leiba. Kuid Tom King on juba vana, ta on olnud kord kuulus ja kardetav vastane igale. Aga nüüd on ta jõuetu ja vaene, elab poolnäljas ja peab jääma paratamatult alla nooremale pealetungijaile. Ei päästa Tom Kingi noorusejõu eest isegi ta osavus, tarkus ja kogemus. Ta paevad on sportlasena loetud. Jutustus on kirjutatud huvitavalt ja haaravalt ning võlub just oma suurima lihtsuse ja otsekohesusega.

A. K.

„Päevaleht“, nr. 246. 11. IX 29.

Zilahy Lajos: Minu vaar-isa armastus.

Romaan. Ungari keelest tõlkinud A. Murakin. K. Ü. „Loodus“, Tartus, 1929. LUB nr. 84/85. Hind 50 senti.

A. Murakin on meie väheseid tutvustajaid ungari kirjandusega. Ta tõlkekeeles ei puudu lopsakus ja hoog, mis eriti näib vastavat seni-valitud ungari algupäranditele. Lopsakuse suurendamiseks Murakin tarvitab tihti päris julgusti oma kodumurde sõnu, mis seni kirja-keeles tarvitamata või vähe tarvitatud ja mis lisab tõlkesse kohati palju värskust. Käesolevast „Minu vaar-isa armastuse“ tõlkest olgu sellistena mainitud murdesõnad kui: liibuma, räätsad, kooserdama, tajakil, kooserdama, udris, hüübima, tuuts, anuma, lämpima, indlema jne. Samuti on ka käesoleva teose dialoogides kohati üsna kujukalt tarvitatud murret, mis kõneleb kõigiti tõlke kasuks...

...Lajos Zilahy kuulub Ungari noori-

masse kirjanikupõlve. Küpsenud maailmasõja ajal, mille sündmused ja tagajärjed pole jätnud mitte vähe jälgi ta üldtoodangusse, tema „Minu vaar-isa armastus“ on aga nõnda lüüriliselt vanamoodne, et seda võiks pidada koguni mingiks ennesõjaaegseks tooteks. Lajos Zilahy kirjutab suure hoo ja innuga...

... See on nagu mingi lugulaul kauge mineviku kangelasest, kes kerkib me silmade ette kogu hiilguses ja kahju ainult, et ta armulugu pole meile esitatud kõlavais värvides.

A. K.

„Päevaleht“ nr. 228, 1929.

P. Hamburg
EESTI KIRJANDUSE AJALOO
VÖRDLEVA KRONOLOOGIA
TABELID

Hind 50 senti.

Õppides ja õpetades Eesti kirjanduse ajalugu puudub meil sageli sellest võrdlev kronoloogiline ülevaade. Säärase ülevaate Eesti kirjanduse ajaloo kohta tahavad anda eelolevad tabelid, milles meie kirjandus on liigitatud sisuliselt ja asetatud võrdlevasse kronoloogilisse järjekorda.

Tabelid on abiks keskkooli õpetajatele meie kirjanduse käsitlemisel, on abiks samuti keskkooli- kui ka üliõpilastele meie kirjanduse õpimisega, kui ka teistele kirjandussõpradele selle mõistmiseks.

M. Kampmann
UUS AABITS

Lugemik algkooli 1. õppeaasta jaoks.

Koostatud algkooli uue õppek. nõuete kohaselt.
83 pilti, neist 26 värvilist.

VIII + 155 lk. Hind köites 1 kr. 50 s.

Raamatus on asutud eesti aabitsaprobleemi lahendusele algkooli õppekavades esitatud sihtjoonte ja uuema aja pedagoogiliste põhimõtete juhil. Õppekavas rõhutatakse eriti õpetuse kasvatavat ülesannet, hoidumist etteruttamisest lapse loomulikus arenemiskäigus ja õppetöö keskustuse-idee teostust üldõpetuse kujul. Need sihid on „Uues aabitsas“ leidnud tähelepanu täiel määral. Lugemise algõpetus ei pea mitte enam, nagu see seni sündinud, iserada käima sellest hoolimata, mis teistes õppetundides tehakse, vaid lugemisõpetus peab koduloo ja kõlbluseõpetuse endale lähtekohaks võtma ja nendega alaliselt ühendusse jääma. Käesolevas „Uues aabitsas“ ongi valitud lugemispalad rinnastatud koduloo ja kõlbluseõpetuse ainetega ja nende kolme õppeaine ühiseks aluseks on laste kogemuste, elamuste ning huvide ilm. Kuidas lugemistunni üksikteemad koduloo ja kõlbluseõpetuse üldteemadega liituvad ning suuremateks õppeühikuteks rühmituvad, seda näitab raamatu sisu ülevaade, mis on „Uuele aabitsale“ vajalikuks võtmeks.

Lugemisharjutused seisavad juba esimesest tunnist peale seoses koduloo ja kõlbluseõpe-

tusega. „Uue aabitsa“ külge liitub vahetult autori „Eesti lugemik I“, milles samuti läbi viidud koduloo, kõlbluseõpetuse ja lugemisainete keskustus.

K. Tassa

Tartu-Võru Rahukogu alaline liige

VEKSLISEADUSTIK
Tsekiseadus

152 lk. Hind 2 kr. 80 s.

Käesoleva raamatuga on tahatud osaltki kõrvaldada seda puudust, mis meil on valitsemas praegu sellesisulise kirjanduse alal. Et raamat saaks tagajärjekamalt praktiliste küsimuste lahendamisel tarvitada, on tema varustatud vastavate seletustega nii end. Vene Senati ja riigikohtu tegeluse alalt kui ka seaduseandlike motiividega, ning üksikutes küsimustes ka tähtsamate veksliseadustiku kommentaaride märkustega, mis on liigitatud vastavalt iga selle seadustiku paragrahvi järele. Käesoleva raamatu praktilist tähtsust võib tõsta ka see asjaolu, et temas on märgitud sääraseid end. Vene Senati ning riigikohtu seletusi, mis puuduvad seniilmunud Veksliseadustiku väljaannetes.

A. Põdrus

DETEKTORAPARAADID
Käsiraamat raadioamatööridele.

80 lk., 83 joonisega tekstis. Hind 1 kr. 50 s.

Kuigi detektorvastuvõtja piirdub peaaesjalikult kohaliku saatejaama vastuvõtuga, ei ole selle tähtsus raadiotehnikas väike. Oma lihtsuse, odavuse ja vastuvõtu puhtuse poolest ületab detektorvastuvõtja kaugelt lampaparaadid. Et aga detektorvastuvõtja kõigile tänapäeva nõuetele vastaks, tuleb tema ehitamisel nii mõndagi näpunäidet arvestada. On väga raske leida vastuvõtjat, mis rahuldaks kõigi soove ühevõrdset, pealegi siis, kui peale hääle tugevuse ja puhtuse tuleb arvestada veel paraadi ehitaja oskust ja isiklikku maitset. On vaja kogu valitud vastuvõtjate kirjeldusi, millel igapäev oma erilised paremused ja mida võrreldes paraadi ehitaja võiks endale leida vastava paraaditüübi.

Raamatu koostaja (A. Põdrus) on detektorvastuvõtja tähtsusest aru saanud ja hinnanud nende väärtust ning koondanud siia valiku detektorvastuvõtjate kirjeldusi, mille järele ehitatud paraatidega on saavutatud paremaid resultate. On tõsi, et siia kogusse võetud paraatide kirjeldusi leidub eriajakirjades, kuid need on ilmunud laialipillatuna, mis väga raskendab asjastuuvitatuil ülevaate saamist detektorvastuvõtjatest paraadi valikul. Ei ole sellepärast ülearune nende kirjelduste trükisilmumine ühise koguna.

Peale vastuvõtjate kirjelduste ja lülituskavade on kogusse mahutatud ka antennide, valjuhääldajate ja detektorkõvendajate isehitamise õpetusi, nii et raamatu kasutaja võib endale ise ehitada kogu vastuvõtuseadise.

K. Treffner

H. Treffneri gümnaasiumi direktor.

J. ja E. Kuulberg'id

Tartu õpetajateseminari harjutuskooli õpetajad.

O. Perli

H. Treffneri gümnaasiumi matemaatikaõpetaja.

E. Martinson

Tartu õpetajateseminari harjutuskooli juhataja.

Fr. Puusepp

EESTI KEELE GRAMMATIKA KOOLIDELE

Hääle-, vormi-, tuletus-, lause- ja kirjavahe-
märkide-õpetus harjutiste, võtme ja sõnastikuga.

288 lk. Hind 2 kr. 40 s. (tugevas köites).

„Käesolev kokkuvõtlik „Eesti keele grammatika“ on mõeldud algkoolide 5.—6. õppeaastale, kus ei tarvitata õigekirja harjutustikke, ja keskkoolide 1. ja 2. klassile keeleõpetuse algkursuse kordamiseks rikkalikud näidete varal.

Raamat on läbi põimitud õigekirjutuslikkude ülesannete ja juhistega, ülesanded varustatud võtmega ja raamatu lõpul on sõnastikki, mis võimaldab kiires korras leida raamatus olevat materjali. See kõik teeb raamatu kättesaadavaks neile, kes lonkavad õigekirjas ja ühtlasi vajavad grammatika miinimumiteadmist, millel tegelik tähtsus keele tarvitamisel. Raamatust on meelega ära jäetud üksikasjad, sest tegelik emakeele-õpetaja teab hästi, et üksikasjade (näit. „surnud“ suffiksise, adverbiaalide alaliikide jne.) nõudmine ka keskkoolide alamais klassis on suurim ajakulu. Arvestades õpilaste keeleoskuslikku tasapinda, võib ka käesolevast tööst mõndagi ära jätta. Mis puutub käänd- ja pöördkondadesse, siis arvan, et nii käänatuste kui ka pööratuste liigitelul pole olulist tähtsust algkoolis, kus suurem tähelepanu tuleb kulutada astmehelduslikule praktikale.

Mida tuleks pakkuda käesoleva raamatu järele algkooli ülemal, mida keskkooli alamal astmel? — Küsimusele vastata pole raske. See aeg ei tohiks enam kaugel olla, kus algkoolide lõpetajaile ei tee raskusi kogu käesoleva raamatu kursuse omandamine hoolsa harjutamise, aga mitte pähetuupimise teel. Ja kuigi ei lähe korda selle praktilise „käsi-õpetuse“ kursust algkoolis läbi võtta, siis jätkub emakeele-õpetajail oskust õpilastele selgeks teha, et käesolev raamat, mis on kogu õigekirja ja teoreetilise grammatika tähtsaim osa, on ülitarvilik „sõber“ edasiõppimisel.

Raamatu koostamisel on tarvitatud keeleteaduslikku kirjandust ja kõiki seni ilmunud grammatikaid. Keeleliselt on käidud Eesti Kirjanduse Seltsi toimetatud Õigekeel-suse-sõnaraamatu 2. trüki järele ja käsi-õpetuse korrigeeritud Tartu ülikooli eesti keele lektor J. V. Veski.“

(Autori eessõnast.)

ELAVAD ARVUD

Matemaatika õpperaamat algkoolidele.

I õppeaasta — 180 lk. Hind 70 senti (broš.)
ja 95 „ (köit.).

II „ — 192 „ Hind 1 kr. 25 s. (köit.).

„Elavad arvud“ I ja II on haridusministeeriumi kooliraamatutekomisjoni poolt koolidele soovitatud.

III õppeaasta 188 lk. Hind 1 kr. 25 s. (köites).

ELAVAD ARVUD IV

(Ilmub septembri lõpul.)

Väljavõte Dr. J. Nuut'i arvustusest „Elavate arvude III“ kohta:

Raamat on kokku seatud üldiselt väga hoolsalt. Tähelepanemisväärt on oskus, millega autorite poolt käsitlemist leidnud algmõistet ruumiõpetusest: väga meeldivalt on arusaadavaks tehtud kirjutamisviisi koma abil (kümnenndmurd). Harilikud murrud esinevad esialgu ainult suurusvahetuse nimetustena, mille tähistamiseks alles hiljem erilised sümbolid tarvitusele tulevad. Igal pool on järjekindlalt läbi viidud tee konkreetsest abstraktsema juurde. „Süsteemilise“ (aine seisukohalt) käsitluse asemel juhib raamat järjest tähelepanu mõningatele elementaarsetele toimingutele, milliseid õpilastele igapäevases elust vähemalt välimiselt juba tuntud. Süvenemine neisse toimingutesse laiendab järk-järgult lapse matemaatilist silmaaringi. Pidevalt peab sel teel kasvama lapse matemaatiline vaimuvara, ilma et oleks teravaid piire tõmmatud üksikute matemaatiliste operatsioonide vahel. Laps õpib ise, ta omandab matemaatilisi kogemusi töötades mitmeladiliste küsimuste juures; „õpetamise“ protsess piirdub peamiselt uurimisnähtuste sihiliku valikuga, et lapse arenemist soovitavas suunas hoida ja kiirendada. „Õpperaamat“ eeloleval kujul on peaaegu täiesti vaba „reeglitest“, „juhustest“, „eeskirjadest“, — ta on üksnes materjali ja töö teemade kogu...

...Raamat on harmooniline tervik, kokkukõlas algkooli kava sisu ja vaimuga. Trükk on selge ja vastab suuruse poolest õppeaastale.

Raamat väärrib soovitamist meie koolidele.

Samalt autorilt varem ilmunud:
„Algkooli matemaatika meetodika“ II osa, mis käsitleb küsimust, kuidas tuleks korralda geometria õpetamist meie algkoolis, et ta vastaks 1928. a.-l maksma pandud õppekavade põhinõuetele matemaatika õpetamise alal. Raamatus leiab üksikasjalist käsitlemist kogu algkooli geometria kursuse.

Samalt autorilt varem ilmunud:

KEELELISI HARJUTISI ÕIGEKIRJA ÕPPIMISEKS

1.—2. õppeaasta. Hind 1 kr. —

3.—4. „ „ 1 kr. 30 s.

5.—6. „ „ 1 kr. 60 s.

R. Rägo ja R. Kleis
Majandusteadus ja kodanikuõpetus
keskkoolile.

271 lk. Hind 3 kr. 30 s.

Demokraatlikus riigis nõuab riiklik hüväng igalt kodanikult oma õiguste ja kohustiste täpsat ja teadlikku käsitust. Selles suunas peab oma tööd korraldama ka kool, milles seetõttu kodanikuõpetus ja majandusteadus õppeainena omavad tähtsat kohta. Andes õpilasele vajalised teadmed riigi ehituse, ülesannete ja tegevuse kui ka tähtsamate majanduselu nähtuste alalt, aitab kool õpilast orienteeruda teda ümbritsevas ühiskondlikus miljöös; selle kõrval peab kool aga tarviliselt rõhutama ka voluntaarset momenti, nimelt kasvatama väärtuslikke kodanikke, kes hiljemini rõõmsa tahtega igauks omal kohal täidavad oma kohustisi riigi ja kaaskodanikkude vastu. Kainelt ja konkreetselt peab kool õpilasele selgitama praegusaja riikliku ja majandusliku korra põhinähtusi, hoidudes liigsete illusioonide tekitamisest õpilases, teiselt poolt aga arendades õiglast ja positiivset suhtumist ümbritsevasse ning oleviku väärtustesse ja kasvatades seega reaalselt mõtlemaid teoinimesi.

Maksev tunnikava määrab kodanikuõpetuse ja majandusteaduse jaoks enamikus Eesti keskkoolides 2—3 nädalatundi. Aineõpetajal kasutada olevast ajast langeb loomulikult suurem tundide arv, nii umbes $\frac{2}{3}$, kodanikuõpetusele, ülejääv osa aga majandusteadusele. Võib-olla vääriskid mõlemad oma tähtsuse tõttu keskkoolis üksik-ajalisemat käsitlust, kui seda võimaldab ettekirjutatud tunniplaan, kuid õpperaamatu koostaja peab paratamatult arvestama maksvat olukorda, nagu seda on ka tehtud käesolevas käsitluses. On püütud õppematerjali esitada säärases ulatuses ja tiheduses, et selle läbitöötamine klassis oleks võimalik tunniplaanis määratud aja kestel. Endastmõistetavalt ei saa säärane õpperaamat olla teaduslik käsitlus selle teoreetilise täiuslikkuse ja süstemaatikaga; raamat püüab võimalikult näitlikul viisil ja lihtsas keeles esitada kodanikuõpetuse ja majandusteaduse aines- tikkude, võimaldades õpilasele õpetaja kaasabil ülevaate saamist maksva ühiskondliku ja majandusliku korra põhiküsimusi, ja juhtida ühtlasi õpilasi iseseisvale mõtlemisele mainitud aladel. Mis puutub R. Rägo koostatud kodanikuõpetuse ossa, siis esineb see vaheajal tarvilikuks osutunud muudatuste ja täiendustega käesolevas teoses III trükis, kuna R. Kleisi koostatud majandusteaduse osa ilmub trükis esmakordselt. Vastavalt majandusteaduse käsitluseks keskkoolis kasutada olevale tundide arvule kannab see osa võrdlemisi skemaatilist laadi; ka on materjali kohati, kus see õpetuse seisukohalt tundus otsustavkohasem, tulnud paigutada teises järjekorras, kui seda vahest nõuab täppis teaduslik süsteem. Oma iseloomult ei pretendeeri majandusteaduse esitus käesolevas teoses iseseisva

töö nimele, vaid on kompilatsioon, milleks on kasutatud mõningaid õpperaamatuid kui ka teaduslikke käsitlusi (peamiselt W. Gelesnoff'i, C. Schaeffer'i ja H. Brode, I. M. Kulišer'i, A. ja F. Butze j. t. omi). On püütud ühtlasi võimaluste piires valgustada Eesti majanduselu nähtusi, tarvitades seks käepärast olnud andmeid; majandus-geograafilist materjali on esitatud mõõdukalt, eeldades õpilasil teadmeid keskkooli III klassis läbi töötatud Eesti maadeteaduse kursuse ulatuses.

R. Kleisi kirjutatud majandusteaduse osa koostub järgmistest peatükkidest:

1. peatükk. **Rahvamajanduse olu ja arengu-astmed.**
Tarbed. Varad. Majanduslik (ökonoomiline) printsiip. Rahvamajandus. Rahvamajanduse arenguastmed. Majandusteaduse mõiste.
2. peatükk. **Rahvamajanduse edenemistingimused.**
Loodus ja majandus. Õigus ja majandus. Rahvastik ja majandus.
3. peatükk. **Varade valmistus ja selle peategurid.**
Valmistuse mõiste. Loodus valmistustegurina. Töö mõiste ja liigitus. Vaba tööleping ja töökaitse. Kapitali mõiste ja liigitus. Kapitali tekkimine ja tähtsus majanduselus. Kriisid.
4. peatükk. **Valmistuse organisatsioon.**
Ettevõtte ja ettevõtja. Isiklikud ettevõtted. Kollektiiv-ettevõtted. Aktiaühingud. Ühistegelised valmistusühingud. Riigi- ja omavalitsus- (kommunaal-) ettevõtted. Suur- ja väike- tööstus. Suur- ja väikepõllumajandus. Maa- reform Eestis.
5. peatükk. **Raha vahetuse alused. — Raha.**
Vahetuse ja väärtuse põhimõisted. Raha funktsioonid. Rahasüsteemid ja rahaühikud. Paberraha. Eesti rahasüsteemi põhijooned.
6. peatükk. **Krediit.**
Krediidi olu ja liigitus. Krediidi areng ja tähendus majanduselus. Krediididokumendid. Eesti pangandus. Ühistegelise krediidi Eestis.
7. peatükk. **Kaubandus ja liiklemine.**
Kaubanduse mõiste. Kaubanduse liigid. Börsid. Kaubandus ja maksubilanss. Kaubandus- politika. Vabakaubandus ja protektsionism. Tarvitajateühingud. Nende areng Eestis. Liiklemisolud. Raudteed. Merelaevandus. Side.
8. peatükk. **Ühiskondliku sissetuleku jagunemine.**
Sissetuleku mõiste ja koostis. Kapitalikasus. Tööpalga mõiste ja liigid. Tööpalga suuruse kujunemine. Ametiühingud. Streigid. Lepitus- asutised. Töökaitse seaduseandlus. Tööolud Eestis.

Tulge **LOODUSE** kirjanduseõhtule **ESTONIA** kontsertsaalis, Tallinnas!
 Ettekanded antakse edasi **Raadio-ringhäälingu** poolt.
3. oktoobril, k. 8 õhtul. — **Kava 9. leheküljel.**

F. V. Mikkelsaar

ALGKOOLI MATEMAATIKA

II õppeaasta 2. trükk
 168 lk. Hind köites 1 kr. 15 s.

III õppeaasta 2. trükk
 192 lk. Hind köites 1 kr. 25 s.

IV õppeaasta 2. trükk
 230 lk. Hind köites 1 kr. 35 s.

Kõik need raamatud on esimeses trükis
 haridusministeeriumi kooliraamatute komisjoni
 poolt koolidele soovitatud.

F. V. Mikkelsaar

ALGKOOLI MATEMAATIKA

VI õppeaasta.

174 lk. Hind köites 1 kr. 40 s.

Albert Borkvell

TRIGONOMEETRIA

õpperaamat kesk- ja kutsekoolidele

128 lk. Hind 2 krooni.

Albert Borkvell

LOGARITMILINE LIINEAL

64 lk. Hind br. 1 kr. 50 s., iluköites 2 kr. 30 s.

Raamatu ülesanne seisab juhatause andmises
 teotsemiseks hariliku logaritmilise liinealiga
 ja oleks mõeldav peale üldtarvitamise käsiraa-
 matuna keskkooli reaalarhus, tehnikagümnaasi-
 umis, sõjaväe ühendatud õppeasutistes ja kutse-
 koolides, kus logaritmilise liinealiga tuleb tege-
 mist teha.

Gerhard Rägo

MATEMAATIKA TÕÖRAAMAT
 keskkoolidele

3. klassi kursus . . . 132 lk. Hind 1 kr. 90 s.
 Sama raamatu 1. ja 2. klassi kursus on
 haridusministeeriumi kooliraamatute komisjoni
 poolt koolidele soovitatud. (Vt. arvustist 7. ja
 10. lk.)

LOODUSE KROONINE ROMAAN

Nr. 6. F. M. Dostojevski — Kuritöö ja karistus I.
 240 lk. Hind 1 kroon.

Nr. 7. F. M. Dostojevski — Kuritöö ja karistus II.
 204 lk. Hind 1 kroon.

Nr. 8. F. M. Dostojevski — Kuritöö ja karistus III.
 239 lk. Hind 1 kroon.

Nr. 9. Anatole France — Thais.
 192 lk. Hind 1 kroon.

LOODUSE UNIVERSAAL-BIBLIOTEK

Nr. 74. Arthur Schnitzler — Karjuseflööt.

Nr. 75/76. K. Vanek — Vahva sõduri Svejki
 seiklused XVIII.

Nr. 77/78. K. Vanek — Vahva sõduri Svejki
 seiklused XIX.

Nr. 79. Emil Zola — Uputus.

Nr. 80. H. Jakovlev — Hiina vaas.

Nr. 81/82. Thomas Lowell — Merikurat III.

Nr. 83. Walter Flex — Wallensteini pale.

Nr. 84/85. Z. Lajos — Minu vaar-isa armastus.

Nr. 86. K. H. Strobl — Riivatu nunn.

Nr. 87. Jack London — Poksija Tom King.

Nr. 88/89. Edmond About — Mägede Kuningas I.

Nr. 90/91. Edmond About — Mägede Kuningas II.
 Üksiknumber 25 s.

Praegu trükis:

- 1) Ed. Wilde: Pisuhänd. Tabamata ime. Side.
- 2) Reed Morn: Varjusurnu päevad.
- 3) K. A. Hindrey: Minu elukroonika III.
- 4) J. Adamson: Eesti ajalugu ühenduses
 üldajalooaga. Algkooli 5. õppeaasta.
- 5) Karl Bruus: Inglise keele grammatika.
- 6) Miina Hermann: Laulmise õpetus
 koolidele. II parandatud ja täiendatud
 trükk.
- 7) Th. Storm: Pole Poppenspäler.
- 8) R. Schulbach: Palvekirjade ja doku-
 mentide vorme.
- 9) St. Czekey: Eesti administratiivõiguse
 allikad.
- 10) H. Riikoja — J. V. Veski: Üldzooloogi-
 lisi oskussõnu.
- 11) D. Koppel — S. Sütt: Avaras maa-
 ilmas. Austraalia.
- 12) V. v. Heydenstam: Karl XII (LUB
 nr. 92).
- 13) A. Kuprin: Vedel päike (LUB nr. 93).
- 14) Zilahy Lajos: Surmav kevad (LKR
 nr. 10).
- 15) Hoia Ronk: Kongosõit.

Ilmumisel:

- 1) 1929. a. võistlusromaanid.
- 2) Vold. Toom. Rõõmu ja kurbust. (Kõlblus-
 õpetuse saateainet algkooli I, II, III, IV
 klassidele.)
- 3) G. Rägo: Matemaatika tööraamat kesk-
 koolidele. 4. ja 5. klassi kursus.
- 4) H. Habermann: Kiirkirja õpetus.
- 5) Henry-Barbusse: Põrgu (LKR nr. 11).

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

K. Mattiesen'i

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana t. 1
 trükk, Tartus.